

patrimoni de la ciutat com una necessitat.

Pertanyen al primer grup: convertir València en un focus cultural mediterrani que afavoresca l'intercanvi cultural entre els pobles riberencs; promoure els monuments dedicats a personalitats singulars i rellevants de la història de la ciutat, al marge de la seua significació ideològica, política i religiosa; convertir les biblioteques en equipaments bàsics; crear centres municipals de cultura descentralitzats, on els ciutadans puguem desenvolupar les activitats de recuperació i creació cultural, amb oferta institucional i no institucional;

promoure els museus mitjançant horaris que permeten la visita en dies de festa i elaborar-ne guies didàctiques; promoure realment el centre històric, i finalment, i com sempre en castellà, assegurar la presència del valencià, amb mesures per a la seua normalització.

Quant al segon grup de propostes, hi ha algunes reiteracions i petites contradiccions –miracles del consens!–: dotar el comerç minorista d'una imatge distintiva de qualitat unificada, conseqüència d'un pla estratègic del comerç, que en permetesca la supervivència i l'adequie a les mo-

dernes tendències de distribució comercial; afavorir el trànsit comercial al centre de la ciutat; organitzar una oferta cultural complementària i d'oci singular per al turisme de fires, congressos i negocis; construir un Palau de Congressos i potenciar la Fira Mostrari; i dotar l'àrea urbana d'un parc d'atraccions emblemàtic.

Hi ha, aleshores, un poc de tot. I tot i que se situa dins del conjunt d'activitats que giren al voltant del projecte de capitalitat cultural del 2000, el PE conté també una gran dosi d'imatge, de política pre-electoral.

Vicent Àlvarez

Tro de bac: amors i desamors

Les falles són a punt de cremar. Lluís Mesa explica la disbaratada història que persegueix aquesta part consubstancial de la festa.

Des de l'edat medieval els focs provocats per la pólvora es van constituir en un element indissoluble de la cultura popular valenciana. Els segles han passat, però els focs artificials continuen a hores d'ara més calents i actuals, si fóra possible, que no mai. El fet que la normativa europea en matèria pirotècnica s'haja endurit des de 1990 ha provocat la persecució d'un dels més genuïns enginyers pirotècnics valencians: el tro de bac.

Aquest producte químic de 35 mil·límetres de llargària i quatre grams de pes està compost per una barreja de sulfur d'antimoni, clorat i sofre que envolta si fa no fa una quinzena de pedres irregulars. Precisament el clorat i el sofre són dos dels sis productes que el Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme va prohibir a principi de 1991 mitjançant una ordre ministerial relativa a la catalogació de productes pirotècnics, que ha estat des d'aquell moment el cavall de batalla en tot aquest assumpte del tro de bac.

En molt poc de temps, doncs, el tro de bac ha travessat les fronteres del carrer i s'ha convertit en una important polèmica que ha ocupat els casals fallers i els principals despatxos de les administracions públiques. Aquest serial és una

Pólvora i falles. Malgrat la reparació recent d'aquest objecte pirotècnic, el tro de bac ja mai no serà igual.

història d'amors i desamors entre els fallers i l'administració. Un relat que arran de la ja esmentada ordre ministerial de les darreries de 1991 i que, encara que esperada pel sector pirotècnic, ningú no s'atrevia a anunciar. Aquell any els pirotècnics protestaren enèrgicament i finalment van aconseguir una moratòria fins al 15 de juny. El fet de tenir tot el material confeccionat va fer que l'administració permetesca emprar tot el que estiguera fabricat abans del 13 de gener.

No obstant això, en arribar l'estiu, el perill de desaparició del tro de foc amenaçava novament. En aquesta ocasió fou el món faller qui intentà frenar l'intent de diverses maneres. Potser la més original

va ser la subvenció de la Junta Central Fallera a un laboratori perquè demostrara la nul·la perillositat del producte pirotècnic. Els resultats van ser coincidents amb els del Ministeri. Davant aquesta situació, les falles d'aquell any hagueren d'assumir la llei i no pogueren comprar els trons de bac. Així i tot es calcula que un 20% de comissions de falla encara empraren en les despatxades trons de bac. Tanmateix la resta de falles s'aconteraren amb els nous raspadors –invent pirotècnic xinès– o amb el soroll de casseroles, com van fer les agrupacions de Benicalap-Campanar i de Sagunt-Nord.

El problema dels trons de bac, doncs, va continuar. La Junta Cental Fallera va anunciar que per al 1994 els comprarien a un productor de fora de la Unió Europea i al qual no li afectara la normativa comunitària. Mentrestant el pirotècnic V. Caballer es posà a preparar un tro de bac que acomplira la normativa i, alhora, les agrupacions falleres començaren a manifestar-se contra els pirotècnics per considerar-los poc reivindicatius i tots, posteriorment, s'uniren per a boicotejar l'entrada de material alternatiu. Però de res serviren aquelles accions perquè al 1994 la prohibició continuà.

En aquell context, els fallers es mobilitzen especialment després de les festes de 1994. L'assemblea de presidents de falla del mes de maig adopta la decisió de negar-se a disparar qualsevol foc artificial en les falles de 1995 i la Junta Central Fallera accepta no celebrar cap acte pirotècnic, si abans no desapareix l'ordre de prohibició dels trons de bac. Tot això fa que augmente la tensió amb l'administració i els pirotècnics, mentre que tots els partits polítics demanen des de l'Ajuntament la tornada del tro de bac. L'adminis-

tració autonòmica es veu obligada a intervenir i a buscar una solució al conflicte. El Ministeri d'Indústria suavitza l'actitud i pretén involucrar la Generalitat perquè en regule la tornada. Així les coses, en acabar l'any sembla que finalment arribarà l'autorització.

Però com si d'un conte de fades es tractara, quan semblava que el primer acte faller, la presentació de la fallera major, estava a punt de fer-se sense focs artificials, s'alçà la prohibició. El Ministeri, doncs, ha donat una autorització provisional fins

que la Generalitat assumisca les competències en aquesta matèria i regule les característiques d'aquest producte.

I així acaba, almenys per ara, aquesta història d'amor i desamor envers el tro de bac. Un objecte pirotècnic que malgrat la reparació recent ja mai no serà igual. Continuarà sotmès a diverses anàlisis que el transformaran en un producte si no més segur almenys millor adaptat a la llunyana legislació comunitària que regula la comissió normalitzadora europea de productes pirotècnics.

Lluís Mesa

Onomàstica i nacionalisme

A partir del XX Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica, Albert Manent fa una reflexió sobre el paper de la Catalunya Nord en la vida cultural del país.

El XX Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica va ser a Perpinyà els dies 17 i 18 de febrer. Abans havien tingut lloc a tota la geografia dels Països Catalans, de València, Castelló o Alacant fins a Mallorca, Menorca, Barcelona, Vic, Lleida, etc.

La Societat d'Onomàstica, en col·laboració amb la Universitat del Rosselló, representada pel coordinador del col·loqui, doctor Jordi Costa, ha volgut subratllar els llaços intel·lectuals, històrics i afectius que hi ha entre els catalans del nord i del sud del Pirineu. Per això una part de les comunicacions van anar més enllà de la ciència acadèmica i van remarcar, sempre que en trobaven l'ocasió, la força d'aquest agermanament per damunt les fronteres estatals i la persecució i la imposició que l'estat francès ha fet, ininterrompudament, d'ençà del Tractat dels Pirineus (1659). La ciència i el rebrotament del nacionalisme, de l'esforç per retrobar la pròpia identitat, colgada per la francesització, no són incompatibles, sinó que tenen les mateixes arrels. Per això, de la vintena de comunicacions, deu eren d'autors de la Catalunya Nord. P. Tirach Alventisa presentà el projecte ambiciós de recollida d'un *corpus* exhaustiu de sobrenoms o malnoms de tot el territori català sota domini francès; Ramon Sala, autor d'un estudi històric (publicat per Edicions El Trabucaire) sobre un clergue, jansenista i perseguit: Xaupí, hi parlà d'un curiós document de Prats de Molló; J. L. Olivé féu la defensa de Sant Galdric, patró dels pa-

Jaume Roura. El tinent batlle de Perpinyà vol recatalanitzar la ciutat.

gesos, substituït al "sud" per Sant Isidre; S. Rica, A. Jampy, E. Azamà i R. Palet parlaren de patronímia comarcal; G. Vial, d'un quadern de senyes de pescadors de Banyuls; J. L. Valls, sobre mapes "mentals" (no cartografiats) dels pescadors dins la mar de Cotlliure; J. L. Escudero de la toponímia de Reiners, amb referències importants als masos medievals; Miquela Valls, d'un divertit inventari de pseudònims dels escriptors del Rosselló, que passa de dos-cents, i el professor Jordi Costa, d'Enric Guiter com a toponimista.

Els tres ponents foren el doctor Joan

Veny, mallorquí resident a Barcelona, que dissertà sobre onomàstica i dialectologia; el doctor Pere Ponsich, rossellonès, que ens descobrí els tresors documentals que serveixen els arxius de la Catalunya Nord; i el professor valencià Emili Vilanova, que hi aportà les seves reflexions sobre narrativa i toponímia al País Valencià.

Cal dir que les recerques d'onomàstica són escasses al Rosselló i comarques veïnes, però cal destacar el volum, de més de vuit-cents planes, de Lluís Basseda, *Toponymie historique de Catalunya Nord* (Prada 1990) i el recent *Répertoire-atlas patronymique des Pyrénées-Orientales au XIX siècle* (Perpinyà 1994), de Jordi Costa. Després del col·loqui d'onomàstica no hi ha dubte que es formaran nous equips de toponimistes joves que, cercant els noms de lloc, arribaran a les mil·lenàries arrels catalanes.

El tinent batlle de Perpinyà, Jaume Roure remarcà la impaciència que senten per recatalanitzar els signes externs de la ciutat, on ja hi ha rètols de carrers en català. La coral, centenària, de Sant Llorenç de Cerdans oferí un repertori de cançons, els quals van rebre diverses obres editades a Catalunya Nord, on des de fa deu anys s'ha consolidat una editorial en català, El Trabucaire, que vol ser competitiva. "Perpinyà, la catalana", com es diu ara oficialment, va retrobant, ben a poc a poc, el lloc que li hauria de correspondre dins el mapa dels Països Catalans.

Albert Manent